

Románné Goldzieher Klára

Részletek a leírt szó világhírű vizsgálójának életéből ¹

A tudományos megközelítésű magyar grafológia az 1920-as évek közepén Románné Goldzieher Klára első könyvével vette igazán kezdetét, megnyitva a magyar grafológia máig ható intenzív fejlődését. De vajon ki is volt ez a minden szakmabeli számára ismert nő – erre próbál adalékokkal szolgálni az alábbi írás.

A Goldzieherek

A Goldzieherek hiteles nyoma a 16. század végére vezethető vissza, ekkor telepedtek le Hamburg Altona városrészében az Ibériai-félszigetről elvonuló spanyol-portugál marranók. Közöttük viszonylag kevés olyan zsidó család volt, akik már ekkor családnévet viseltek, a Goldzieherek ezek közé tartoztak. (Ismeretes, hogy családnévviselésre II. József császár kötelezte az önmagukat addig csak apai név alapján megkülönböztető zsidó családokat 1788-tól kezdődően.) A főként kereskedelemmel foglalkozó Goldzieherek a 18. század elejétől Hamburgon túl is letelepedtek, így került Goldzieher Mózes bőrkereskedő 1735-ben Köpcsénybe. Az ő leszármazottja Goldzieher Vítus, akinek két híres unokája Goldzieher Vilmos (1849-1916) szemész orvos, egyetemi tanár, valamint Goldzieher Ignác (1850-1927) világhírű orientalista, egyetemi tanár. Ők azonban nem testvérek, hanem unokatestvérek voltak, mivel Vilmos édesapja a köpcsényi Goldzieher Izsák (1820-1892) volt, Ignácé pedig a Székesfehérvárra költözött Goldzieher Adolf (1811-1874). A családnévek különböző írásmódját Büchler Sándor, a Goldzieher család kutatója azzal magyarázza, hogy a Goldzieher írásmód a német ortográfának felel meg, míg a Goldzieher a héber betűírás (גולדציהר) szerinti változat.

Szülei:

Goldzieher Vilmos és Freund Berta

(Forrás: <http://pc.cd/avg7>)

Goldzieher Klára édesapja, Goldzieher Vilmos maga is Köpcsényben született. Orvosi diplomát Bécsben szerzett 1871-ben, majd 1874-ben Budapesten telepedett le, ahol gyakorló szemorvosként dolgozott. 1878-tól tanított a Budapesti Egyetemen, amelynek 1895-ben professzora lett. Egyetemista korától fogva publikált főként német nyelven, munkássága során több nagy jelentőségű könyve jelent meg a szembetegségek gyógyításáról német és magyar nyelven. A már ismert szemorvos 1881. február 27-én kötött házasságot Freund Henrik földbirtokos lányával, Bertával. Ekkor a Kishíd (ma Türr István) utca 9. szám alatt laktak, ide született lányuk, Klára is. Ez az impozáns épület jelenleg a magyar Külkereskedelmi Bank fiókja.

Klára és Miksa

(Forrás: Michele Goldzieher Shedlin)

Klára után 1883-ban született egy fiuk, Miksa, aki apja nyomdokait követve szintén orvos lett. A szakmában később Max Alexander Goldzieher néven közismertté vált patológus, endokrinológus 1925-ben vándorolt ki családjával Amerikába, és New Yorkban telepedett le. Még Magyarországon a budapesti Strasser Margitot vette feleségül, és három gyermekük született: Lucia – 1912, Beatrix – 1914, József – 1919. A Goldzieher család ma is élő ágát ők, illetve leszármazottjaik alkotják, ezen belül József (Joseph William Goldzieher) és lánya Michele Goldzieher Shedlin szintén orvos-kutató munkásságukkal szereztek magunknak hírnevet. Őket tekintjük ma Goldzieher Klára örökösének, tekintettel arra, hogy neki sajnos nem születet(het)ett gyermeke.

Goldzieher Klára 1881. december 24-én látott napvilágot, abban az esztendőben, amikor édesapjának első könyve a Therapie der Augenkrankheiten für praktische Ärzte und Studierende megjelent Stuttgartban.

Férj és házasság

Goldzieher Klára férje, Román Aurél 1874. március 8-án született mint Rosenberg Aurél. Apja Rosenberg Károly kereskedő, anyja Maerle Ilka volt. Egy leánytestvére volt Paula Dóra, aki az ismert építéshez királyhalmi Körössy Albert Kálmánhoz ment feleségül. Az ismert építész Hauszmann Alajos és Lechner Ödön irányzatának követőjeként számos szecessziós épületet tervezett, mint például a budapesti Kölcsey Gimnázium, a Könyves Kálmán körúti gimnázium (ma Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum). Körössy Albert az első világháború után 1955-ben bekövetkezett haláláig már nem folytatott építészeti tevékenységet.

Klára és Aurél

(Forrás: Michele Goldzieher Shedlin)

Goldzieher Klára még 20 éves sem volt, amikor az Andrássy út 43. sz. alatti házban lakó és műszaki vállalkozóként dolgozó Román Aurél feleségül vette. Ebben az Andrássy úti épületben volt Budapest leg híresebb kávéháza a Japán Kávéház, a kor legnevesebb festőművészeinek és irodalmárainak gyülekezőhelye. Klára már fiatalon érdeklődést mutatott a festőművészet iránt, és nem lehet tudni, hogy a találkozásokhoz nem éppen e művész kávéház segítette hozzá. A házaspár kezdetben a város különböző helyein (Tükör, ma Tüköry u. 2., Akadémia u. 5., Damjanich u. 47., Honvéd u. 1. sz. alatt), végül az 1910-es évek elejétől a Csáky (ma Hegedűs Gyula) u. 14. sz. alatt laktak. Román Aurél később banktisztviselő, majd részvénytársasági igazgató lett. A fennmaradt levéltári iratokból megállapítható, hogy Aurél és Klára nagyon ragaszkodtak egymáshoz, és mindenképpen szerettek volna gyermeket is. Az 1925. február 12-én megfogalmazott közös végrendeletükben szerepel az „amennyiben házasságunkból született gyermek

¹ Az írás hosszabb változata a Grafológia 2012/2. március-áprilisi számában jelent meg „Eddig ismeretlen fejezetek Románné Goldzieher Klára életéből. Kutatás a magyar tudományos grafológia kezdeteiről” címmel.

hátrahagyásával halnának el” megfogalmazás, amely arra utal, hogy a 43 éves Klára és csaknem 51 éves férje még mindig reménykedtek a közös gyermekben. Klára életében azonban talán mégsem ez volt a legnagyobb tragédia, hanem férjének elvesztése. Román Aurélt 1944. október 20-án a nyilasok sáncmunkára elhurcolták, majd novemberben Komáromból nyugati irányban deportálták, ahol nyoma veszett. A hivatalos iratok halálának időpontjaként 1944. december 15-ét említik meg. Román Aurél neve a budapesti Holokauszt Emlékközpont 8 méter magas üvegfalán az első sor hatodik oszlopának közepén olvasható. Goldzieher Klára a budapesti gettóból hihetetlennek tűnő szerencséivel menekült meg, hogy aztán egy második életet kezdjen a tengerentúlon.

Elcsábító grafológia

Goldzieher Klára kezdetben festéssel foglalkozott, jöllehet a pszichológia mindig is érdekelte. Életének e kezdeti időszakáról viszonylag kevés információ áll rendelkezésre, az azonban bizonyos, hogy a festészetben belül a textilművészet területén jeleskedett. A német nyelvű Pester Lloyd 1912. augusztus 10-i számának címlapján jelenik meg egy írása „Batik” címmel. A Magyarországon addig kevésbé ismert batikművészet és technológia hazai elterjesztésében Goldzieher Klárának meghatározó szerepe volt. E cél érdekében 1914-ben Hollandiába utazott, hogy alaposabb ismeretekre és gyakorlatra tegyen szert e területen. Eközben 1913-ban két neves iparművész, Kozma Lajossal és Lakatos Artúrral együtt megalapította a Budapesti Textilművészeti Műhelyt, melynek lakóháza, a Csáky u. 14. sz. ház szolgált székhelyül. Ugyanabban az éven közös kiállításon vett részt az Ernst Múzeumban. A kiállításról szóló beszámolójában a Nyugat és a Magyar Iparművészet egyaránt külön kiemeli Goldzieher Klára rendkívül ízléses batikmunkáit.

Román Goldzieher Klára
(A kép a szerző tulajdona)

A pszichológiához fűződő korábban fennálló érdeklődése, az orvos apai környezet, valamint az emberi kéz lenyomatának tekintendő textiltfestészet szinte törvényszerűen vezethetett át a kézírás vizsgálatához,

az emberi jellem feltáráshoz vezető egyik lehetséges út megismeréséhez.

Újrakezdett élet

Ahhoz a legközelebb álló egyetlen szeretett személy elvesztése után Goldzieher Klára 66 évesen 1947-ben új életet kezdett az Egyesült Államokban. A németül és angolul is kiválóan beszélő grafológus számára további segítségül szolgált az, hogy öccse, Miksa ekkor már több mint 20 éve kint élt családjával, így tősgyökeres amerikainak számított. Egy ízben, 1935 májusában Klára már meglátogatta őket, de a magyar grafológusi pályájának csúcsán úgy tűnik nem gondolkodott a kinti letelepedésben. Ezt végül maga sors kényszerítette ki, s Goldzieher Klára fiatalokat megszegyenítő elszántsággal és lendülettel vágott bele amerikai karrierjének építésébe. Kedvenc grafodinját is magával vitte, és túl az európai iskola képviselésén megkísérelte a magyar grafológia ezen fontos eszközét amerikai körülmények között is kamatoztatni. Magas szakmai ismereteinek köszönhetően hamar sikerült beilleszkednie az amerikai tudományos kutatói környezetbe, és számos elfoglaltsága mellett leginkább az akkreditált grafológiai képzésben való aktív részvételt tartotta nagyon fontosnak. Miközben a Miksával és családjával közeli kapcsolatban állt, önállóan élt New York-i lakásában az East 30th Street 27. sz. alatt. Időközben megjelent angol nyelvű könyvét követően Amerika legnevesebb grafológusai között tartották számon. A 8. évtizednek végén járó Goldzieher Klára még a korábbiaknál is intenzívebben dolgozott utolsó nagy művén, a grafológia nagy enciklopédiáján, ám 1962 tavaszán egészségi állapota megromlott. Úgy döntött, hogy nyáron egy európai gyógyüdülőben regenerálódik, majd ősszel folytatja a megkezdett munkát. Pihenőhelyül a Bécs melletti Baden egyik kastélyszállóját választotta, de visszatérésére sajnos már nem került sor. 1962. augusztus 8-án reggel 7 órakor tüdőembóliában elhunyt.

Epilógus

Román Goldzieher Klárát itthon és határainkon túl is a legnagyobbak között tartották, tartják számon. Am azt, hogy e kiemelkedő személyiség hol, mikor, milyen körülmények között hunyt el, és halmvai hol nyugszanak, eddig nem tudta senki. E cikk szerzője, sok egyéb irányú indíttatás mellett ennek feltárást is célul tűzte ki kutatómunkájának kezdetén. A fáradozás nem bizonyult hiábavalónak, mert ennek köszönhetően tudhatjuk többek között azt, hogy Goldzieher Klára hamvait 1962-ben a bécsi Feuerhalle Simmering temető ML 169/1-es kolumbáriumhelyén helyezték örök nyugalomra. A magyar tudományos grafológia szülőanyja, aki nevével együtt a magyar grafológiát nemcsak Amerikában, hanem az egész világon tette ismertté, vé-

gül is visszatért Európába, hogy elérhető közelünkben nyugodhasson.

Érdemek

Magyarországon:

A batikfestés művészetének és technológiájának meghonosítása; a magyar tudományos grafológia fejlődő pályára állítása, a magyar terminológia pontosítása; az íráskutatás tudományos alapjainak megteremtése, az irányelvek meghatározása; aktív közreműködés az íráskutatás intézményszerkezeti kereteinek létrehozásában (Magyar Írástanulmányi Társaság, Íráskutató Intézet); aktív közreműködés az írásvizsgálat mérőeszközének kifejlesztésében és annak felhasználásában (grafodin); a beszéd és a kézírás kapcsolatának vizsgálata, sérült emberek írásának vizsgálata; a kézírásvizsgálat integrálása az ikerkutatásba és az öröklődéskutatásba; a balkezeség vizsgálata a kézírásban.

Az USA-ban:

A magyar és az európai grafológia (német iskola) képviselése; reumás betegek kézírásának vizsgálata; az akkreditált grafológiaoktatás beindításában való részvétel; oktatható elemzési módszertan kidolgozása (munkalap, pszichogram); a kortárs amerikai holisztikus grafológia alapjainak megteremtése; a beszéd és az írás összefüggéseinek kutatása; a grafológiai ismeretek összegzése, fogalmak tisztázása.

Urbán József

A cikk szerzője mintegy 60 év után elsőként rója le tiszteletét a bécsi temetőben
(Fotó: a szerző)

Források: Dr. Büchler Sándor. A Goldzieherék családfájáról, kézirat, 1939, 39 p. Budapest Főváros Levéltárának egyes anyagai

Klara. G. Roman (Ed. by Rose Wolfson and Maurice Edwards): Encyclopedia of the Written Word, Frederick Ungar Publishing Co., New York, 1968, 554 p.
<http://www.ancestry.com/> internetes adatbázis